

De mooiste Japanse *haiku's*

Bashô, Buson, Issa, Shiki en andere

Herdichting:
Germain Droogenbroodt
*in samenwerking met Noriko Mizusaki
en Hiroshi Taniuchi*

POËZIE

De mooiste Japanse haiku's deel II

© Nederlandse vertaling: Germain Droogenbroodt,
POINT vzw, Rekkemsestraat 167, B-8510 Marke en
POINT International, "Ithaca", Apdo.125,
E-03590 Altea (Alicante) España.

<http://www.point-editions.com>

Omslagtekening: Ho Huai-shuo, Taiwan

Tekeningen: Leen FM De Vos

TWEEDE DRUK

ISBN: 9789490347239

EAN: 9789490347239

D/2012/4229/2

NUR 306

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm
of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

De mooiste Japanse
haiku's

霧雨の
空を芙蓉の
天氣かな

*In de motregen
aan de hemel lichtgevend
de slingerrozen
Bashô*

INLEIDING

Voor de meeste poëzielezers zullen haiku's niet onbekend zijn. Deze rijmloze minigedichten, die uit 3 regels van achtereenvolgens 5-7-5 lettergrepen bestaan, zijn in Japan, waar ze oorspronkelijk vandaan komen, zeer populair. Meer dan vijftig haikutijdschriften publiceren maandelijks een tachtigduizend van die kortgedichten, een jaarlijkse oogst van bijna een miljoen gepubliceerde minigedichten!

Ondertussen zijn er ook heel wat Westerlingen die drie-regelige verzen schrijven en in gespecialiseerde tijdschriften publiceren. Maar de authentieke haiku is in de eerste plaats ZEN-poëzie, mijn voorkeur gaat daarom nog steeds naar de Japanse haiku omdat, naar mijn bescheiden mening, in de meeste Westerse haiku's meestal dat bijzondere, geraffineerde Oosterse parfum ontbreekt.

Daarom heb ik ook voor deze bloemlezing enkel Japanse gedichten geselecteerd, niet alleen van de vier belangrijkste dichters, maar in tegenstelling tot "De Mooiste Japanse Haiku's deel I", ook gedichten van andere Japanse auteurs.

Men vermoedt dat de eerste haiku's in het begin van de 13de eeuw ontstonden uit de vroegere vorm van de *miji-ka-uta* of tanka. Deze ook vrij gedisciplineerde versvorm bestaat uit twee strofen: de *kami-no-ku* of "bovenstroof" die 17 lettergrepen telt (5+7+5) en de *shimo-no-ku* of "onderstroof" die het met 14 lettergrepen (7+7) moet doen. Zoals hieruit blijkt is de haiku eigenlijk de "bovenstroof" van de tanka en bestaat uit 3 regels met een totaal van 17 lettergrepen. Geen lachertje dus voor de vertaler, vooral omdat Oosterse talen een sterk van de Westerse talen afwijkende structuur hebben. Nu is het zo dat zelfs Japanse haikudichters al eens van de strenge regels afwijken. Hoe vernuftig de structuur ook mag zijn, ik vind dat de poëzie belangrijker is dan de vorm. Daarom ben ik – zoals de meeste vertalers – af en toe van de perfecte haikuvorm afgeweken.

Een van de oudste grootmeesters van het genre was Arakida Moritake (1473-1549): *in de slingerroos/kwam mij vandaag voor d'ogen/mijn eigen leven*. Met amper 17 lettergrepen weet deze Shintopriester een beeld te scheppen van onze sterfelijkheid: de slingerroos, een wilde akkerplant die bloeit en vergaat.

Matsuo Bashô (1644-1694) wordt algemeen als de vader van het drieregelig gedicht beschouwd. Hij verbleef jarenlang in een Zen-boeddhistisch klooster in Kioto. Reeds tijdens zijn leven had hij talloze volgelingen en de invloed van zijn poëzie is tot op heden blijven bestaan al gaf hijzelf volgende raad: *zoek de weg niet van de ouderen, maar zoek wat zij hebben gezocht.*

Zoals men zal merken bestaan de kortgedichten gewoonlijk uit suggestieve impressies, die door de dichter niet worden toegelicht. De natuur speelt de hoofdrol en de woordkeuze duidt meestal aan in welk seizoen het gebeuren zich afspeelt. Een gedicht waar het duidelijk om de lente gaat is van die andere grootmeester Taniguchō Busson: *Je gaat nu heen, ach, en de wilgen zijn zo groen/de weg is zo lang...*

Taniguchō Yosa Buson (1715-1783) blies de drieregelige dichtvorm die na Bashô tot gelegenhedsrijmelarij vervallen was, weer nieuw leven in. Volgens de Japanners is zijn poëzie al even groots als die van zijn voorganger. Hij werd in een klein dorp niet ver van Osaka geboren, maar trok op jeugdige leeftijd naar Tokio waar hij zich uitsluitend met de schilderkunst en het dichten van haiku's bezighield. Net als Bashô trok hij jarenlang door het land en vestigde zich later in Kioto waar hij de naam Yosa Buson aannam en een resem discipelen zich rond hem schaarden. Hij werd in de Kimpukutempel van Kioto begraven. Buson was ook een belangrijk, naturalistisch schilder, een van de belangrijkste van de Nieuw-Chinese stijl. Enkele schilderijen van hem zijn in de tempels van Kioto en Osaka te bewonderen.

Issa (1763-1827) schrijversnaam voor Kobayashi Yataro, de derde grootmeester van het kleine gedicht, werd als zoon van arme boeren geboren. Zijn moeder stierf toen hij amper drie jaar oud was. Zijn vader hertrouwde, maar de relatie met zijn stiefmoeder was zo slecht, dat hij op veertienjarige leeftijd het ouderlijke huis verliet en naar de hoofdstad trok waar hij allerlei karweien uitvoerde om zich in zijn levensbehoeften te voorzien.

Later wijzigde hij zijn naam en werd Haikaiji Nyūdō Issa-bō zu, wat ongeveer broeder Issa, lekenpriester van de haikutempel betekent, hij nam de wandelstok en trok gedurende jaren op pelgrimstocht.

Net als Bashô en Busson, was Issa tijdens zijn leven reeds een beroemde en gewaardeerde haikumeester. In tegenstelling tot de eerder ernstige filosofische gedichten van Bashô schreef hij ook een aantal eerder humoristische verzen, zoals: *een winterse vlieg/ving en liet ik weer vrij maar/de kat at ze op*. Het noodlot bleef hem tot aan zijn dood achtervolgen: niet alleen zijn vrouw maar ook zijn vier kinderen stierven op jeugdige leeftijd en hijzelf overleed in armoedige omstandigheden. In de zomer van 1827 brandde zijn woning helemaal af. Oud en ziekelijk bracht hij de winter door in een schuur die ramen noch verwarming had en waar hij aan ontbering overleed.

Masaoka Shiki (1867-1902) de vierde haikumeester van deze anthologie, werd op het eiland Shikoku geboren en zou reeds als elfjarige poëzie geschreven hebben. Als zestienjarige trok hij naar Tokio waar hij zich intensief met de haïkukunst bezighield. Zijn gezondheid was zeer labiel en op zijn eenentwintigste begonnen er zich reeds tekenen van tuberculose voor te doen. Hij schreef voor diverse haiku-tijdschriften en gaf zelf "Hototogisu" (koekoek) uit. Weldra verzamelde zich een hele groep haikudichters rond hem en vormden een nieuwe haikuschool die zich de *nihon-ha* noemde. Shiki stierf amper vijfendertig jaar oud.

De vertaling van een gedicht kan nooit als het origineel zijn, alleen reeds door het feit dat ieder taal een eigen klankkleur heeft. Daarom hebben wij naast een aantal gedichten de Japanse versie afgedrukt. Ik was méér dan zestig keer in het Verre-Oosten en vertaalde in samenwerking met Chinese en Koreaanse dichters Chinese en Koreaanse poëzie die in de POINT-reeks gepubliceerd werd, maar pas na al die jaren heb ik het gewaagd, bijgestaan door een aantal specialisten, de beste haiku's te herdichten. Hoe onmogelijk de taak ook leek, ik hoop dat ook deze Japanse vuurvliegen zullen zijn als het murmelen van de bron na middernacht, als het fonkelen van de berg na zonsondergang.

Bashô MATSUO
(1644-1694)

山路来て
何やら中かし
すみれ草

*Langs het groene pad
vertederen ze me steeds
de bergquooitjes*

Zovele dingen
roepen ze nu in mij op
de kersenbloesems

In 't nieuwe maanlicht
afgestorven op de grond
de boekweitbloesems

Hang ze aan de wilg
de haat en de verlangens
die je zo kwellen

初秋や
海も青田の
—みどり

*Het herfsttij nadert
zowel de zee als het veld
kleurt hetzelfde groen*

Ziek tijdens een reis
dwalen mijn dromen rond
op dorre velden

Hoe de nachtegaal
in de jonge bamboestruik
het oud worden bezingt

In zomerregen
zich naar de zon toekerend
de witte malven

*Vlieg nu maar op
en word mijn reisgenoot
verdroomde vlinder*

Zelfs korenaren
omhelsde ik onstuimig
bij 't afscheid nemen

Vergevorderd de herfst
ik vraag mij af hoe mijn buur
het nu zou maken

Hoor ik in Kyoto
de roepstem van de koekoek
verlang ik naar Kyoto

名月や
池をめぐるて
夜もすから

*De hele nacht lang
rond de vijver cirkelend
de volle maan*

Het is nu lente
vijf schepels rijst van het oude
voor het nieuwe jaar

De schaduw in de tuin
de bezem weet niet eens
wat hij daar nu veegt

Het klokkeluiden
der tempels sterft uit, bloesems
luiden nog 's avonds